

Голас Радзімы

№ 28 (1858)
12 ліпеня 1984 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Мінскі метрапалітэн адкрыты. Пачаўся рэгулярны рух пасажырскіх паяздоў. Са станцыі «Плошча Перамогі» поезд адпраўляе
Дзяжурная Святлана РАЗАНЕНКАВА. (Фотарэпартаж аб Мінскім метро змешчаны на 3-й стар.).

падзеі • людзі • факты

3 ЗАЯВЫ ТАСС

САВЕЦКІ ўРАД
ЗАКЛІКАЕ

Як вядома, 29 чэрвеня ўрад СССР афіцыйна прапанаваў ураду Злучаных Штатаў пачаць перагаворы па прадухіленню мілітарызацыі касмічнай прасторы.

Аднак у адказ на гэту ясную прапанову СССР адміністрацыя ЗША заняла негатыўную пазіцыю, стаўшы на шлях выстаўлення папярэдніх умоў, узяваючы перагаворы па космасу з абмеркаваннем пытанняў стратэгічных і еўрапейскіх ядзерных узбраенняў.

Сарваўшы перагаворы па ядзерных узбраеннях, нацэляваючы на Савецкі Саюз і яго саюзнікаў свае новыя ракеты, размяшчаемыя ў Заходняй Еўропе, амерыканская адміністрацыя дэманструе сваё нежаданне вырашаць праблему абмежавання і скарачэння ядзерных узбраенняў. Прапаноўваць у гэтых умовах Савецкаму Саюзу абмяжкоўваць пытанні абмежавання ядзерных узбраенняў не ўзгадняецца з элементарнай логікай, ды і проста з разумным сэнсам. Узяваючы пытанні ядзерных узбраенняў з праблемай прадухілення мілітарызацыі космасу, амерыканская адміністрацыя імкнецца ўхіліцца ад перагавораў па космасу.

Характэрна таксама, што адміністрацыя ЗША ўхіляецца ад такога важнага элемента ўнесенай Савецкім Саюзам прапановы, як устаўнаўленне з моманту адкрыцця перагавораў узаемнага мараторыя на выпрабаванні і разгортванне ўдарных касмічных сродкаў.

Цяпер у Вашынгтоне спрабуюць прыкрыць такую сваю пазіцыю заявымі аб гатоўнасці прыбыць на перагаворы ў Вену. А аб чым там будуць гаварыць амерыканскія прадстаўнікі, гэта, маўляў, не так важна. Не, гэта важна. І перш чым дэлегацыі абодвух бакоў сядуцца, павінна быць дасягнута дагаворанасць аб прадмеце перагавораў.

ТАСС уваўнаважан заявіць, што Савецкі ўрад пацвярджае сваю прапанову ўраду Злучаных Штатаў пачаць афіцыйныя перагаворы аб прадухіленню мілітарызацыі касмічнай прасторы. Імяна да такіх, а не да якіх-небудзь іншых перагавораў ён заклікае ўрад ЗША і чакае ад яго станоўчага адказу.

ВОДГУЛЛЕ СЛАУНАЙ ГАДАВІНЫ

ВЕЧАР У ЖЭНЕВЕ

Урачысты вечар, прысвечаны 40-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, адбыўся ў пастаянным прадстаўніцтве БССР пры аддзяленні ААН у Жэневе. На ім прысутнічалі прадстаўнікі з місій брацкіх сацыялістычных краін, іншых дзяржаў, а таксама супрацоўнікі міжнародных і няўрадавых арганізацый. На вечары выступіў пастаянны прадстаўнік Беларускай ССР У. Грэкаў.

Удзельнікам урачыстага вечара быў паказаны дакументальны фільм «Вызваленне Беларусі». Яны змаглі таксама азнаёміцца з фотавыстаўкай, якая расказвае аб працы і адпачынку жыхароў рэспублікі.

ДЗЕЦЯМ БАЦЬКІ МІНАЯ

Іх было чацвёра: Ліза, Сярожа, Зіна, Міша. Старэйшай — чатырнаццаць, малодшаму — усяго тры. Іх імёны самыя дарагія для камандзіра 1-й Беларускай партызанскай брыгады Героя Савецкага Саюза Міная Шмырова — легендарнага бацькі Міная. Бяссільная працістая партызанам няўлоўная бацькі Міная, акупанты вылілі сваю злосць на яго дзяцей. Малыя былі схоплены як заложнікі і загінулі ад рук фашысцкіх катаў. Напярэдадні 40-годдзя вызвалення Беларусі ў невялікім горадзе Суражы, дзе былі закатаваны дзеці партызанскага камандзіра, адкрыты мемарыял ахвярам фашысцкіх акупантаў. Твары дзяцей-заложнікаў, адлітыя ў бронзе і ўнесеныя на чатырох стэлах, будуць вечна глядзець на равеснікаў — вучняў размешчанай побач сярэдняй школы, выхаванцаў Суражскага дзіцячага сада.

Мемарыял, створаны ў Суражы па праекту скульптара Аляксандра Гвоздзікава і архітэктара Віктара Ягдніцкага, стаў 150-м помнікам баявой славы і памяці ахвярам фашызму ў Віцебскім раёне.

КВЕТКІ ЛЯ АБЕЛІСКА

У вёсцы Краснае пад Маладзечна сабраліся ветэраны 3-га Сталінградскага гвардзейскага механізаванага корпуса. Тут, у самым цэнтры вёскі, застыла на п'едэстале «трыццацьчацвёрка» — танк іх баявога таварыша, Героя Савецкага Саюза гвардыі старшага лейтэнанта Р. Кіяшкі. Яго экіпаж у няроўным баі мужна змагаўся з адступаўшымі гітлераўцамі.

Гвардзейцы-танкісты былі ў ліку злучэнняў, якія 5 ліпеня 1944 года імклівай атакай авалодалі горадам Маладзечна. 13 злучэнняў і часцей, якія праславіліся ў гэтых баях, атрымалі назву «Маладзечанскія».

Як самых дарагіх гасцей сустракалі маладзечанцы ўдзельнікаў баёў за вызваленне іх роднага горада.

Тысячы чырвоных гваздзікоў ляглі ў дні святкавання 40-годдзя вызвалення Беларусі ля помнікаў і абеліскаў, на магілах воінаў, партызан і падпольшчыкаў, якія аддалі сваё жыццё за вызваленне Радзімы. Маладзечанцы свята ўшаноўваюць памяць герояў.

АХВЯРАМ ФАШЫЗМУ

Яшчэ адзін помнік ахвярам фашызму з'явіўся ва ўрочышчы Парахоўня Ваўкавыскага раёна. Ён устаўнаўлены на тым месцы, дзе ў гады Вялікай Айчыннай вайны загінулі 14 удзельнікаў мясцовага падполля. Тут жа завершана рэканструкцыя і добраўпарадкаванне манументальных знакаў, узведзеных раней у памяць аб больш чым чатырох тысячх мірных жыхароў, расстрэляных фашысцкімі катамі. Мемарыяльны ансамбль, адкрыццё якога адбылося напярэдадні 40-годдзя вызвалення рэспублікі ад гітлераўскіх акупантаў, будзе напамінаць патомкам аб подзвігах іх бацькоў і дзядоў.

У ходзе падрыхтоўкі да знамянальнай даты на Гродзеншчыне многае зроблена для ўвечавання падзей мінулай вайны. У гарадах і вёсках устаўнаўлена больш як 15 помнікаў і мемарыяльных знакаў, каля 500 адрамантавана і добраўпарадкавана.

ГОСЦІ З-ЗА МЯЖЫ

У Мінску з японскага горада Сэндая, пабраціма Беларускай сталіцы, пабываў дырэктар Сэндаяскага метрапалітэна Татсуа СІНА. Ён прыязджаў да нас, каб абмяняцца прафесійным вопытам, параіцца з мінскімі метрабудоўцамі. НА ЗДЫМКУ: японскія госці ў Мінску.

ДЭЛЕГАЦЫЯ
СА ШВЕЦЫЇ

— Мы рады магчымасці наведаць сталіцу Савецкай Беларусі, якая адзначае 40-годдзе вызвалення ад фашысцкага прыгнёту, — заявіў кіраўнік дэлегацыі шведскіх камуністаў, член Праўлення Рабочай партыі — камуністы Швецыі Р. Б'ерэсунд. Дэлегацыя знаходзілася ў Мінску ў пачатку ліпеня. — Мы ў захапленні ад вялікай стваральнай працы вашага народа, які пад кіраўніцтвам партыі ўзняў з попелу і руін, і пабудаваў такі прыгожы горад, за кароткі час дабіўся ўражальных поспехаў у развіцці эканомікі, навукі і культуры. СССР даной незлічона ахвяр унёс расаючы ўклад у разгром гітлераўскага фашызму. Мы ўбачылі, як свята ўшаноўвае ваш народ памяць аб загінуўшых, якую непахісну волю да міру ён прыяўляе ў цяперашнія трыўжныя дні. На нас, камуністаў, кладзецца вялікая адказнасць у растлумачэнні мірных

ініцыятыў Савецкай дзяржавы, згуртаванні ўсіх прагрэсіўных сіл Швецыі ў барацьбе за ўстаўнаўленне адносін міру і дружбы паміж народамі, прадухіленне тэрмайдзернай вайны.

НА БЛАНІТНЫХ МАГІСТРАЛЯХ

Лета — гарачая пара для работнікаў рачнога флоту Беларусі. За навігацыйную трэба перавезці па бланітных магістралях сотні тысяч тон народнагаспадарчых грузаў, якія патрэбны і гораду, і вёсцы. У гэты час напружана працуюць усе порты рэспублікі. НА ЗДЫМКУ: апрацоўка грузаў у Гомельскім рачным порце.

ПА ПРАЦЫ — ГОНАР

У СЯМ'Ю ГЕРОЯЎ

За дасягненне выдатных поспехаў у павышэнні прадукцыйнасці працы, да-тэрміновае выкананне планавых заданняў адзінаццатай пяцігодкі і прынятых сацыялістычных абавязацельстваў, вялікі творчы ўклад у вытворчасць тавараў народнага спажывання і палітычне іх якасці Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР ад 2 ліпеня гэтага года групе работнікаў аб'яднанняў і прадпрыемстваў Міністэрства лёгкай прамысловасці СССР прысвоена званне Героя Сацыялістычнай Працы.

Сярод удастоеных гэтага высокага звання — прадзільшчыца Баранавіцкага вытворчага баваўнянага аб'яднання імя Ленінскага камсамола Беларусі Валянціна Булава.

САДРУЖНАСЦЬ

«ЭНЕРГАПОЛЬ»
НА ПАЛЕССІ

Для магістральнага трубаправода Кобрывы—Брэст—Варшава прызначаны трубы вялікага дыяметра, якія адпраўлены з Кобрывы на мантажна-зварачны палігон. Тут спецыялісты польскай фірмы «Энергаполь» будуць рыхтаваць іх для будаўніцтва трасы. Як мы паведамлялі, гэта важная транспартная артэрыя, увесці якую

намечана ў канцы 1985 года, будзе падаваць у брацкую краіну таннае паліва і сыравіну для хімічнай прамысловасці з магістралі Таржок—Мінск—Івацэвічы. Вопыт такога будаўніцтва ў «Энергаполь» ёсць: спецыялісты фірмы ўдзельнічалі ў будаўніцтве нафтаправода «Дружба».

Першыя польскія будаўнікі і транспартнікі пачалі ўзвядзенне вытворчай і культурна-бытавой базы. Намечана спачатку пабудаваць жылы пасёлак, а ўжо затым пачаць мантаж і зварку труб.

АДЗНАКА — АКТЫВІСТАМ

ГАНАРОВЫЯ
ЎЗНАГАРОДЫ

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі адбылася сустрэча з ветэранамі Вялікай Айчыннай вайны, актывістамі таварыства дружбы. За вялікі ўклад у развіццё і ўмацаванне ўзаемаўзаемнасці і брацкіх адносін паміж грамадствамі Беларусі і замежных краін, а таксама з выпадку 40-годдзя вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў групе ветэранаў уручаны ганаровыя граматы Саюза савецкіх таварыстваў дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі.

Сярод узнагароджаных старшыня Мінскай секцыі Савецкага камітэта ветэранаў вайны В. Сінчылін, Герой Савецкага Саюза М. Осіпава, токар вытворчага аб'яднання імя У. І. Леніна, Герой Сацыялістычнай Працы Д. Чарвякоў, старшыня Дзяржкамвыда-БССР, старшыня праўлення Беларускага аддзялення Савецкага таварыства дружбы з ГДР М. Дзялец і іншыя.

АЙЧЫННАЯ МАРКА

ДЛЯ БРАТНІХ КРАІН

Вырабы радыёвымяральной тэхнікі прыборбудаўнікі мінскага завода імя У. І. Леніна выпускаюць для ўсіх краін Савета Эканамічнай Узаемадапамогі. Многія іх заказы выконваюцца да-тэрмінова.

Нядаўна кантэйнеры з вырабамі мінскага завода былі адпраўлены ў Чэхаславакію і Балгарыю. Да гэтага парты вальтметраў і асцылографоў па экспартных заказах пайшлі ў братнюю Польшчу, для прамысловых прадпрыемстваў і навукова-даследчых інстытутаў ГДР.

Цяпер вырабы з мінскай заводскай маркай ідуць у 22 краіны свету. Заказы на асцылографы і вальтметры паступілі сёлета з многіх маладых дзяржаў Афрыкі, арабскага Усходу і капіталістычных краін.

СЕЛЬСКІЯ НАВІНЫ

САЎТАС «ПЕРАМОГА»

Сённяшняя Вулька-Обраўская — звычайная палеская вёска ў Івацэвіцкім раёне. Але ў яе вялікая будучыня. Ужо ў наступным годзе меліяратары пачнуць тут будаўніцтва новага саўгаса «Перамога». Вырастуць жы-вёлагадоўчыя фермы, механічны двор, школа, дзіцячы сад. Вялікія плошчы забалочаных зямель будуць асушаны.

Рабочыя і спецыялісты будуць жыць у тыпавых дамах з усімі выгодамі. Будуць пракладзены асфальтаваныя вуліцы з тратуарамі. У абноўленай вёсцы пачнуць працаваць новыя магазіны, лазня, клуб.

Ганна Шчэцька даглядае цялят у калгасе «Краіна Саветаў» на Стаўбцоўшчыне. «Пасада» здаецца, не прыкметная, але Ганну Сямёнаўну ведае ўся рэспубліка. Яна дэпутат Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, Герой Сацыялістычнай Працы. Такімі людзьмі па-праву ганарыцца наша краіна.

НА ЗДЫМКУ: Ганна Шчэцька з дачкой Аленай і сынам Сяргеям.

ЗЯМЛЯ: ЯК ЯНА ВЫКАРЫСТОЎВАЕЦЦА

РАЗУМНА РАСПАРАДЗІЦЦА

Фёдар СЯНЬКО,
міністр сельскай гаспадаркі Беларускай ССР

практична без расшырэння апрацоўваемых зямель. Беларусь жа, дзе зямля — пяскі, супесі, суглінкі, доўгія гады была зонай, якая спажывае. Яшчэ 15 гадоў назад ураджай «дачкага» тыпу (30—40 цэнтнераў збожжа з гектара) былі сенсацыяй. Цяпер жа на «еўрапейскім стандарце» працуе больш палавіны гаспадарак, а астатнія — блізкія да яго.

Напрыклад, у калгасе «Прагрэс» Гродзенскага раёна, у славурых Верцялішках, дзе я многа гадоў быў старшынёй, яшчэ ў 1975 годзе атрымлівалі 20,5 цэнтнера збожжа з гектара, 137 цэнтнераў бульбы. Сёння — удвая больш. Тут украінска распрацаваная спецыяльна для гэтых мясцін сістэма

«праграмавання ўраджаяў». Яна ўлічвае мікраклімат, запасы і стан элементаў сілкавання, вільгаці, рэкамендуе патрэбныя аграэхнічныя прыёмы.

Калі ў нас з'явілася магчымасць забяспечыць буйны прыток інвестыцый у сельскую гаспадарку Беларусі, мы стараліся так размеркаваць іх, каб сродкі ішлі ў першую чаргу на якаснае паляпшэнне зямель, на ажыццяўленне спецыяльна распрацаванай праграмы выраўноўвання ўраджывасці ў маштабах рэспублікі, на забеспячэнне гаспадарак рознай тэхнікай, будаўніцтва. Калі 18 гадоў назад на 100 гектараў угоддзяў прыпадала 23 тысячы рублёў асноўных вытворчых фондаў, то цяпер — звыш 100 тысяч. З

інтэнсіфікацыяй сельскагаспадарчай вытворчасці рэспубліка стала ў поўным сэнсе слова вытвараючай, якая забяспечвае поўнасцю патрэбы насельніцтва ў хлеб, мяса, малацэ.

Аднак тэндэнцыя да скарачэння плошчы сельскагаспадарчых угоддзяў на аднаго чалавека застаецца. Многа яе ў апошнія гады адводзіцца пад ландшафтныя і біясферныя запаведнікі, каб у першапачатковым выглядзе захаваць у іх прыгажосць беларускай прыроды для будучых пакаленняў. Частка плошчаў выбывае з абароту ў саміх калгасах і саўгасах, дзе інтэнсіўна будуюцца новыя добраўпарадкаваныя дамы для сялян, санаторыі, прафілакторыі, ствараюцца зоны

адпачынку. Кампенсацыя гэтых зямельных страт ідзе часткова за кошт меліярацыі. Яна служыць у нас рэзервам не толькі колькаснага росту ўгоддзяў, але і іх якаснага паляпшэння.

Адзін гектар меліяраваных зямель абыходзіцца дзяржаве даволі дорага: за апошнія 18 гадоў на гэтыя мэты было выдаткавана амаль 4 мільярды рублёў. Меліярацыйныя работы прадугледжваюць закрытыя дрэнаж і двухбаковае рэгуляванне воднага рэжыму. Гэта забяспечвае нармальнае функцыянаванне меліярацыйных сістэм, павышае прадукцыйнасць гектара. У 1980 годзе мы атрымлівалі з меліяраваных зямель амаль трэць усёй прадукцыі земляробства, а к 1986 яны будуць даваць больш палавіны яе.

Пад пастаянным кантролем мы трымаем 2,5 мільёна гектараў зямель, схільных да воднай і ветравой эрозіі. Акрамя гэтага, інтэнсіўна вядзем рэкультывацыю ўгоддзяў.

Так вырашаюцца ў Беларусі праблемы рацыянальнага выкарыстання зямельных фондаў.

МІНСКАЕ МЕТРО

Пасажырскі транспарт у Мінску пачынаўся з конкі. Конку замяніў трамвай, затым на вуліцах горада з'явіліся аўтобусы і тралейбусы. Першы поезд Мінскага метрапалітэна прайшоў 29 чэрвеня 1984 года. [Будаўніцтва метро было пачата ў 1977 годзе]. Яго пасажырамі былі будаўнікі падземных трас. 30 чэрвеня пачаўся рэгулярны рух блакітных экспрэсаў. І вось газеты паведамілі: не прайшло і тыдня, а Мінскі метрапалітэн пераўзвёз больш за мільён чалавек.

У будаўніцтве беларускага метро, якое называюць будоўляй дружбы, зліліся ў адно цэлае намаганні ма-

скоўскіх праекціроўшчыкаў, уральскіх гарнякоў, украінскіх машынабудаўнікоў, латвійскіх электратэхнікаў, працоўных многіх брацкіх рэспублік. Каля 120 прамысловых прадпрыемстваў з 80 гарадоў краіны, большасць буйных заводаў і фабрык Беларусі прынялі ўдзел у будаўніцтве, падтрымалі рабочую эстафету мінчан. А метрапалітэны Масквы і Ленінграда, Кіева і Ташкента прыслалі сваіх вядучых спецыялістаў, арганізавалі падрыхтоўку беларускіх метрабудаўцаў.

Рэгулярны рух паяздоў адкрыты на трасе працягласцю каля дзевяці кіламетраў. Яе станцыі размешчаны на

асноўнай транспартнай артыры беларускай сталіцы — Ленінскім праспекце. Гэта дазволіць значна знізіць інтэнсіўнасць руху ў цэнтры горада і вызваліць частку наземнага пасажырскага транспарту для абслугоўвання ўскраінных раёнаў.

За адзінаццаць з невялікім мінут блакітны экспрэс перасякае горад з усходу на захад. Пасажыры з задавальненнем адзначаюць зручнасць і архітэктурную выразнасць вестыбуляў, платформенных залаў — гэта вынік сумеснай працы праекціроўшчыкаў і архітэктараў, натхнення мастакоў і майстэрства аддзелачнікаў. Магістраль аснашчана сучас-

нымі сістэмамі жыццезабеспячэння, кіравання і сувязі. Хуткасць руху паяздоў рэгулюецца аўтаматыкай, што павышае прапускную здольнасць трасы і бяспеку руху. Блакітныя вагоны першай лініі будучы перавозіць штодзённа больш за 200 тысяч пасажыраў.

З выпадку адкрыцця Мінскага метрапалітэна 29 чэрвеня на станцыі «Плошча імя У. І. Леніна» адбыўся мітынг. Права адкрыць рух паяздоў Мінскага метрапалітэна было прадастаўлена першаму сакратару ЦК Кампартыі Беларусі М. Слюнькову. Ён перарэзаў сімвалічную чырвоную стужку.

Мінскае метро пачало сваю біяграфію! Мінскі метрапалітэн стаў дзевятым у краіне. Праектам прадугледжана збудаванне яшчэ двух яго дыяметраў. З часам падземныя трасы агульнай працягласцю 50 кіламетраў звяжуць паміж сабой усе аддаленыя раёны горада.

НА ЗДЫМКАХ: першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі М. СЛЮНЬКОВ адкрывае Мінскае метро; інтэр'ю дае лепшы праходчык тунельнага атрада А. МАНКЕВІЧ; станцыя «Плошча Якуба Коласа»; першыя пасажыры Мінскага метрапалітэна.

Фота П. КАСТРАМЫ.

МЫ ЕХАЛІ ў Баўдэн, ці, як называюць яго лужыцкія сербы, Будышын. Гэта галоўны горад і адміністрацыйны цэнтр адзінай у ГДР нацыянальнай меншасці. У Баўдэне многа гістарычных помнікаў, сярод якіх крэпасць, у адной з яе вежаў знаходзіўся зняволены фашыстамі правадыр нямецкага пралетарыяту Эрнст Тэльман.

Наш турысцкі аўтобус імчаўся па цудоўнай асфальтаванай дарозе ў патоку шпяркіх «вартбургі» і «трабантаў», грузавых фургонаў. Па баках мільгалі яблыні, грушы, чарэшні. Ласкавае сонца Саксоні ўжо ўзнялося высока, але яшчэ не разганяла ранішняй прахалоды.

Не згледзелі, як скончыўся лес і на гарызонце заблішчэлі белыя дамы старажытнага Каменца. Над чырвонымі чарапічымі дахамі будынкаў высока ўзняўся шпіль гарадской ратушы. Толькі пад'ехалі да крайніх дамоў, як пярэднія машыны спыніліся і сталі з левага боку шашы. Счакалі некаль-

крэпасць, так стаяць яны і да нашых дзён. — Легенда дайшла да нас, — гаворыць Фірэк, — і з таго часу кожны год 24 жніўня дзеці Каменца адзначаюць свята, якое называюць гусіцкім, а яго ўдзельнікаў — гусітамі...

Каля нас ужо рухаліся калоны дзяцей. Усе дэманстранты — як хлопчыкі, так і дзяўчынкі — былі апрануты павячачнаму. Кожны трымаў букет кветак, у многіх на галовах былі вянкi. Над калонамі то сям, то там узнімаліся плакаты са словамі: «Mir!», «Дружба!». Дзеці спявалі. Песні гучалі на нямецкай і серба-лужыцкай мовах. І раптам да слыху данеслася штосьці знаёмае. Дачка першая зразумела, што пюць, і ціха пачала падпяваць. Праз момант над наваколлем ляцела цудоўная мелодыя ўсім знаёмай песні «Хай заўжды будзе сонца». Мяне гэта вельмі ўзрушыла. Яшчэ і цяпер успамінаю тварык прыгожай дзяўчынкі, якая падзіцячаму непасрэдна і з такім натхненнем спявала савецкую песню на нямецкай мове, мове, якая зусім нядаўна, у гады мі-

ГУСИТЫ

кі хвіліны — руху няма. Я выйшаў з машыны, прайшоў наперад, каб даведацца, чаму затрымаліся.

А машыны становяцца і становяцца ў калону, ужо і канца ёй не відаць. Вяртаюся да сваёй групы і кажу:

— Выходзьце, пойдзем у горад пеша. Даведаемся там, у чым справа.

Вось і вузкія сярэднявекавыя вуліцы. На падаконніках дамоў — кветкі, кветкі... На тратуарчыках-ходніках стаяць святочна апранутыя людзі. Мы кіруемся ў цэнтр горада па прэзэнай частцы вуліцы, узорыста выкладзенай чэсаным каменем. Раптам чую: хтосьці мяне кліча. Спыняемся. Да нас з усмешкаю падыходзіць мой добры знаёмы Фірэк, жыхар гэтага горада. Мне даводзілася сустракацца з Фірэкам не раз: ён выконваў абавязкі перакладчыка. Я жартаўліва называў яго земляком, бо ведаў, што нейкі час ён працаваў у Мінску і добра вывучыў рускую мову.

На наша пытанне, чаму затрыманы рух, ён у сваю чаргу са здзіўленнем спытаўся:

— А вы хіба не ведаеце, якая сёння ўрачыстасць у горадзе? Нашы дзеці ўшаноўваюць памяць гусітаў.

Ён паглядзеў на гадзіннік:

— Давядзецца вам схапаць гадзіны дзве. Рух у горадзе для машын закрыты, пакуль не пройдуць гусіты. Шэсце пачнецца праз дваццаць мінут.

Мая дачка смела спыталася:

— Дзядзечка, а хто такія гусіты?

Фірэк паглядзеў на мяне, на дачку, шчыра ўсміхнуўся і пачаў расказаць.

— Гэта старая-старая традыцыя. На пачатку XV стагоддзя, калі рух гусітаў скальхнуў усю цэнтральную Еўропу, іх войскі пераможна ішлі з Чэхіі на захад, разбіваючы феадальныя маёнткі. У Саксоні на іх шляху стаяла магутная крэпасць Каменц. Войскі паўстанцаў акружылі горад і, як тады было прынята, паслалі абаронцам ультыматум: «Здацца на літасць пераможцы! Калі крэпасць не здацца без бою, горад будзе разбураны. На роздум — шэсць гадзін».

Шоў час, над наваколлем стаяла напружаная цішыня, як і заўсёды перад боем. Непрыкметна прайшоў вызначаны тэрмін, а абаронцы крэпасці на ультыматум не адказвалі. Але як толькі быў дадзены сігнал да штурму, гарадская брама адчынілася і з яе шпярка пачалі выходзіць калоны дзяцей ва ўзросце ад пяці да дзесяці гадоў. Усе яны трымалі букеты кветак і накіроўваліся да шатра Яна Жыжкі, які стаяў на пагорку і быў добра бачны здалёк.

Войскі паўстанцаў, гатовыя кінуцца ў бой, спыніліся ў нерашучасці. Воіны збянтэжана пазіралі на шэсце дзяцей. Як толькі першыя дайшлі да шатра, калона выстраілася паўкругам. Больш бойкія хлопчыкі і дзяўчынкі выйшлі наперад і звярнуліся да кіраўніка паўстанцаў: «О, вялікі воіні! Не знішчай ты нас, малых дзяцей, і нашых родных, не палі нашы хаты!..»

Войска стаяла нерухома. Світа маўчала. Толькі пазіралі то на дзяцей, то на свайго правадыра. Хвіліна была напружаная. І сам Ян Жыжка вагаўся. Відаць, думаў, якое прыняць рашэнне: становіцца было незвычайнае. І вось Жыжка абвёў позірмам падначаленых і загадаў:

— Для гэтай крэпасці няхай будзе выключэнне. Зняць асад!

Па загаду Яна Жыжкі быў напісаны трактат, у якім жыхары Каменца былі папярэджаны, каб ні ў якім разе не выступалі супраць гусітаў.

Воіны ўзялі кветкі ад дзяцей, накармілі іх і накіравалі перадаць бацькам, што штурму горада не будзе. Войскі паўстанцаў рушылі далей на захад. Так ацалелі горад і

нулай вайны, на занятай фашыстамі тэрыторыі Беларусі палохала нашых дзяцей.

— Вось так, з песнямі, дзеці пройдуць па вуліцах горада, затым накіруюцца вунь на тую гару. — Фірэк паказаў на поўдзень, дзе недалёка ад горада віднелася гара, — на якой калісьці стаяў шацёр Яна Жыжкі. Там гусіты правядуць цэлы дзень. І толькі вечарам, на заходзе сонца, зноў жа з песнямі вернуцца ў горад, — скончыў свой расказ Фірэк.

Я слухаў яго, а думкі неслі мяне ўжо ў мінулае.

...Студзенская марозная раніца 1943 года. Ідзе бой за Ляды. Пасля ўдалага маневру з дапамогай суседняга атрада мы выбілі карнікаў з вёскі. У ліку першых я ўбег на падворак нашага таварыша-партызана. Кінулася ў вочы: дзверы ў хату адчынены насечж, а на двары такая сцюжа. Зрабіў крок, зірнуў у хату. І міжволі адхіснуўся: на падлозе ў крыві ляжалі добра мне знаёмыя бацька, маці і жонка партызана.

«А дзе ж дзеці?» — мільганула думка, і я зірнуў на ложка ля акна. Бачу, ляжаць пад коўдрай, адны тварыкі відаць.

«Няўжо не прачнуліся, як стралялі?» — чамусьці недарэчна падумаў я і падышоў да іх.

Дзеці ляжалі абняўшыся. У кожнага на лобіку — маленькая дзірачка. Больш ужо не ўстануць...

Хацеў уявіць твар звяругі, чыя рука змагла так дакладна і холадна навесці пісталет проста ў галоўкі сонных дзяцей, ды не здолеў. А яны, упэўнены, былі такія ж вясёлыя і наўныя, як і во гэтыя, што ідуць у калоне гусітаў.

Ужо ў машыне мне згадаўся яшчэ адзін трагічны выпадак. Пачалася блакада 1943 года. Смиротная небяспека нависла над сем'ямі партызанаў. Андрэй Жабіцкі ўзяў жонку і дзяцей (меншаму было толькі шэсць месяцаў) і вырашыў хавацца ў лесе самастойна, каб плач немаўляці не дэмаскрываў усіх. Некалькі дзён усё ішло добра. Але аднойчы, калі яны былі над канаваю на Чорнай, пачулі чужую гаворку і зразумелі: гэта фашысты. Страляць па іх з вінтоўкі, якая была ў Андрэя, — азначала загубіць усіх. Таму па знаку бацькі старэйшыя сыны Саша і Коля, як і былі навучаны, апусціліся ў ваду так, каб можна было дыхаць, а рукою трымаліся за лазовае голле. Нагнуўшы над галовамі дзяцей голле, маці таксама апусцілася ў ваду, толькі твар быў відаць. Яна глядзела на мужа, які сядзеў побач у вадзе, трымаючы над галавою самага маленькага.

Крокі фашыстаў выразна былі чуваць на траве. Вось-вось яны наблізяцца да іх куста. Дзеці заварушылася і пачало плакаць. Чуваць было, як карнікі затрымаліся. Што рабіць?.. «Думкі шалёна мільгалі ў галаве», — расказаў мне потым Андрэй. Ён паглядзеў на жонку. Па яе твары цяклі буйныя слёзы, але яна маўчала і, здавалася, ледзь кінула галавою ў знак згоды. Толькі на момант, абы сціх, і зноў дастану, падумаў Жабіцкі і апусціў сына ў ваду. Стала ціха, толькі фашысты штосьці крычалі, чутны быў тупат іх ботаў, некалькі з іх падыйшлі да куста, нічога не заўважыўшы, пайшлі далей...

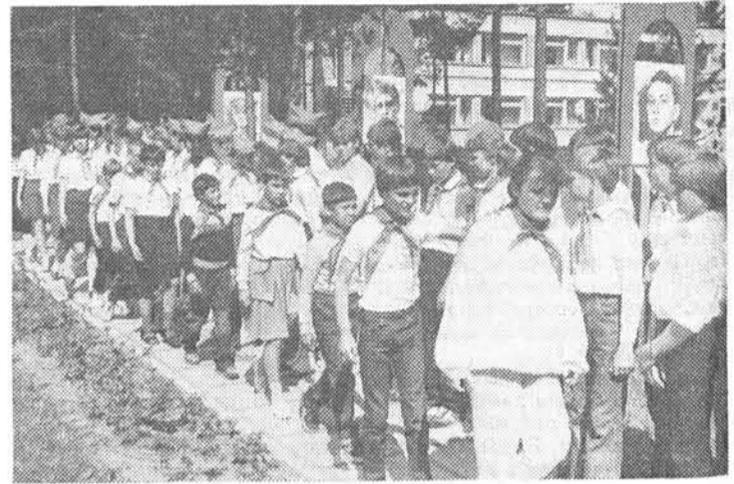
Карнікі адышліся, і бацька выхапіў з вадзі роднае дзіця з пасінелым тварам.

Тое дзіця таксама мела права радавацца жыццю!

Відаць, пакуты нашых дзяцей былі не дарэзныя! Дзякуючы самаахварнасці савецкіх людзей, пакутам нашых дзяцей дзеці ўсёй зямлі, у тым ліку і нямецкія, жывуць цяпер шчасліва, упэўнены ў сваёй будучыні падумалася мне.

Яўген КРАМКО.

В ГОСТИ К БЕЛОРУССКИМ ПИОНЕРАМ

Пионерский лагерь «Звездный» — это почти первозданная тишина, покой и уют. Его окружают благоухающие луга и стройный сосновый лес, поблизости протекает живописная речка.

В лагере только что началась вторая смена. Вместе с белорусскими детьми здесь в июле отдыхают мальчики и девочки из Бельгии, Голландии, Швеции — дети и внуки наших соотечественников. На торжественной линейке гостям повязали красные галстуки на память, и вскоре уже трудно было отличить приезжих ребят от своих.

Мы всегда чувствуем, с каким вниманием, интересом, доброжелательностью воспринимают гости все, что их здесь окружает. Как быстро находят друзей среди детей и взрослых, привыкают к нашим обычаям и традициям, искренне восхищаются живописной природой, смелее говорят по-русски. И в этом, конечно же, огромная заслуга матерей, бабушек, с раннего детства передающих малышам свою горячую любовь к далекой Родине. Рассказывая детям о покинутом доме, селе, городе, наши женщины, вынужденные жить за пределами родной земли, будто становятся ближе к ней. Их горячая любовь к Отечеству непреходяща, потому что продолжает жить в следующих поколениях.

Матери и бабушки охотно присылают на отдых в Советский Союз своих детей, потому что знают: нигде нет таких условий для жизни и отдыха ребят, как в Советском Союзе. И еще потому, что это — их земля, их родные края.

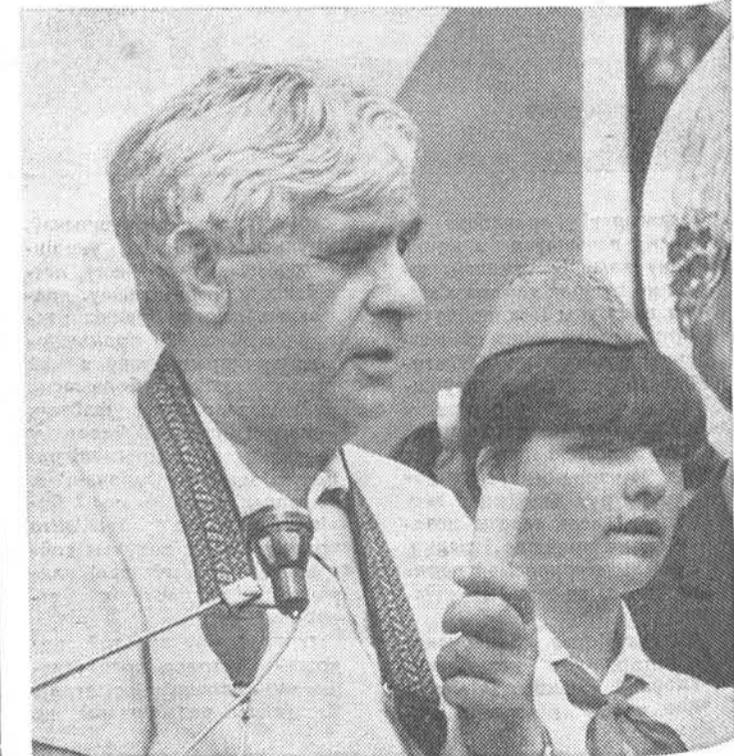
— И ваши дети, и наши, которые приехали сюда на отдых, — сказал сопровождающий группу из Швеции Ахмет Зайтов, — должны быть благодарны Советской власти за

прекрасные пионерские лагеря. Ведь еще миллионы детей на нашей планете голодают, и никто не хочет или не может им помочь. А здесь дети счастливы и всем обеспечены. Дальше, я уверен, будет еще лучше. Только бы был мир на земле.

С торжественной линейки начинается в лагере каждая смена. Теперь ребят ждут увлекательные дела: походы в лес, всевозможные спортивные состязания, занятия в кружках, поездки в Минск, по местам, связанным с ратной и трудовой славой народа, с именами наших знаменитых земляков.

Диана ЧЕРКАСОВА.
Снимки сделаны фотокорреспондентом С. КРИЦКИМ в день открытия второй смены в пионерском лагере «Звездный».

The cost of apostasy

APOSTASIES DIFFER. IF WE ARE TO BELIEVE HISTORY, GALILEO GALILEI, AFTER RECANTING HIS DOCTRINE UNDER THREAT OF TORTURE, IMMEDIATELY EXCLAIMED: "AND YET IT MOVES" ("IT BEING THE EARTH). AMERICAN POLITICIANS ARE NOW RECANTING THE LINE

FOLLOWED IN THE 70s REGARDING THE RELAXATION OF INTERNATIONAL TENSIONS AND ARE TRYING TO PROVE THAT THE EARTH, IF IT EVER MOVED AT ALL AT THAT TIME, DID SO IN THE OPPOSITE DIRECTION ONLY.

Historians are still arguing as to how sincere Richard Nixon, Gerald Ford, Henry Kissinger and Jimmy Carter (the latter for the first two-and-a-half years at least) were in helping to improve East-West relations. They themselves are now declaring both in their memoirs and in numerous articles that they "had something else in mind". The fact remains that objectively US foreign policy was moving, with various degrees of consistency, towards achieving an understanding with the USSR on various questions and expanding cooperation in different fields — above all, in their activities for averting war.

The word "detente" has become, through the efforts of many people, literally a swear word in the West. So although historians consider it indecent to ask the question "What would have happened if...?", we will ask and try to answer this question. For instance, "what would have happened if" the trends of the early 70s had continued to develop? We can only grasp the true value of detente if we compare what might have been with what has actually happened. This is the only way we can assess whether the Western leaders were correct in recanting detente.

HOPEFUL ASSETS

By the mid-70s a whole range of treaties and agreements, both bilateral and multilateral, had been signed between the East and the West. Firstly, there was the 1972 Interim Agreement which substantially arrested the growth of nuclear arsenals, and SALT-2 was initiated. SALT-2, an even more all-embracing document, was the first treaty in history to provide for actual arms reductions. The ABM Treaty, which banned the deployment of a whole class of weapon systems, was signed. Secondly, nuclear weapon tests were substantially limited — they were completely banned in the air, under water and in space and restricted to a 150-kiloton yield in underground blasts. The tripartite talks were in progress on a complete and universal ban of the tests. Thirdly, the first steps were taken for guaranteeing security in Europe. The West Berlin problem was settled, the Conference on Security and Cooperation in Europe and the talks on the mutual reduction of armed forces and armaments in Central Europe were held.

Important precedents were also set in the field of arms limitation and reduction. For example, certain types of weapons (the ABM systems) were banned by mutual consent. There were opportunities for gradually expanding the sphere of the talks by taking new weapon systems into account and by ex-

panding the number of countries taking part in the talks (transfer from bilateral to trilateral talks on banning nuclear weapon tests).

All those involved in strengthening international security, above all the USSR and the USA, then had to face the next tasks — signing the SALT-2 treaty and then proceeding to SALT-3, banning nuclear weapon tests, banning chemical weapons, expanding the system of confidencebuilding measures and banning the development of new types of massannihilation weapons. So the agenda had been formulated and it is not our fault that the change in American administrations and subsequently in the US stand on SALT, as well as Washington's stubborn determination to deploy the MX, Trident-2 and cruise missiles, led to the SALT-2 talks being dragged out.

In 1982 Ronald Reagan's administration refused to hold talks on the banning of nuclear weapon tests. It declared that there was no end in sight to the talks on banning chemical weapons. And the Western proposals on the expansion of confidencebuilding measures turned into an attempt to expand measures for its military and economic intelligence.

IF...

What then could have been done about limiting arms under conditions whereby detente is being strengthened and preserved? First of all, the people of the world would not today be living under the conditions of a non-ratified SALT-2 treaty and the lack of serious talks on the limitation and reduction of strategic arms. It is worth remembering that at their summit meeting in Vladivostok in 1974 the leaders of the USSR and the USA agreed to sign the SALT-2 treaty by October 1977 and then proceed on to new, comprehensive talks on major arms cuts. Today we would be living under the conditions of SALT-3 and be witnesses to the elaboration of a new agreement on strategic arms.

The general provisions in SALT-3 can be visualized through the Joint Statement signed in Vienna in 1979 on the principles and main trends of the subsequent talks on the limitation of strategic arms. They were — considerable and substantial reductions of the number of strategic offensive arms, limiting the quality of these weapons, which includes limiting the development of new types and modernizing existing arms; measures on securing stability and averting a nuclear war by limiting the more destabilizing weapon systems, too. It is obvious that if SALT-3 had been ratified, the question of the dep-

loyment of, say, new intercontinental MX missiles, or the Ohio type of submarine, and similar systems in the USSR would not even have been on the agenda at all.

ON REGIONAL STABILITY

Questions of world and regional stability are closely interconnected. It is obvious, of course, that if the largest countries were to exercise mutual restraint and improve the political climate, then there would be important prerequisites for settling not only global but local problems of security as well.

Let's take Europe, for example. The Protocol of the SALT-2 treaty limited the number of cruise missiles and it was proposed that, at further talks, all medium-range systems would be discussed. It is quite possible that if SALT-2 had been signed, as expected, in 1977 and if the SALT-3 talks had started on time, then there would be no US Pershing-2 and cruise missiles in Europe today and no medium-range and battlefield nuclear weapons at all.

It would have been much easier to solve the problem of setting up nonnuclear zones in Europe as well. Northern Europe, the Balkans and, maybe, Central Europe, too, might have been nuclear-free zones by now. Such a precedent could have promoted the setting up of nuclear-free zones in, let's say, Africa or the Middle East.

Now for the Middle East. The situation there is so complicated that some people think it is not possible to have a settlement there, certainly not in the foreseeable future anyway. Still the possibility of a comprehensive and mutually acceptable settlement does exist. This was proved by the Geneva Conference on the Middle East, which was convened in December 1973. The Joint Soviet-American Statement on the Middle East, signed in the autumn of 1977, outlined practical measures for settling the situation there. But the Carter administration recanted this statement only four days after it had been signed.

If the process that began 11 years ago in Geneva had been developed further, then the tragedy of dismembered Lebanon, and the bloody events in the Sabra and Chatila camps would never have happened. The USA and its allies would not have had any reason to send their troops to Lebanon and security in the entire region would have been much more reliable.

In the second half of the 70s the USSR and the USA were engaged in talks on limiting the sales and deliveries of conventional arms. If these talks had been successful and if the unin-

terrupted accumulation of arsenals in the Middle East and other areas had been arrested, the situation in the region would have been different. The signing of the agreement on the limitation of naval activities in the Indian Ocean would have a beneficial effect on the international situation. The USA also torpedoed the talks on both these problems.

MATERIAL LOSS

Emphasizing the significance of the SALT-2 treaty in 1976, Henry Kissinger, the then US Secretary of State, declared that the treaty could save the USA about 20 billion dollars a year on military spending. Three years later, Harold Brown, the US Secretary for Defence, was already talking in terms of 30 billion dollars. Now that the Reagan administration has finally buried SALT-2, the Americans are "paying" nearly 100 billion dollars a year because their government has recanted detente. That is exactly how much the Pentagon's budget has grown compared with the end of the last decade.

But this is only one aspect of the matter. The development of mutually advantageous trade and economic relations is equally important. At the beginning of the 70s the Soviet-US trade enthusiasts anticipated multi-billion trade turnovers and huge profits. Trade grew at an unprecedented rate, with the volume of it more than doubling every year. In 1969-1976 trade increased from 160 million rubles to 2.2 billion, i.e., by nearly 14 times. More than 200 American companies were on the US-USSR Trade and Economic Council by 1977. The trade deals of the early 70s were considered just the first steps, later to be followed by even larger agreements in the form of joint projects, production cooperation, etc.

American businessmen, in particular, were planning to take part in building the second part of KamAZ and were elaborating the Northern Lights project on the development of Siberian oil and gas fields. The plans were to subsequently export oil and gas to the USA. Such programmes could help, for example, to vary the USA's energy sources, reduce unemployment and improve the balance of US foreign trade. But, alas, all these good intentions never materialized. Instead of building bridges the US side started erecting walls by imposing comprehensive "sanctions" which covered several areas of trade at the same time. The US side banned first one then another type of export to the USSR and likewise Soviet purchases in the USA.

Political detente, incidentally, could have helped to settle US economic problems. For example, the settlement of the Middle East crisis in conditions of relaxed international tensions would secure the stability of oil deliveries from the Persian Gulf far more effectively and cheaply than the again fashionable "gunboat diplomacy" (or to be more precise, "aircraft-carrier diplomacy").

Detente also produced major opportunities for scientific and technical progress. The scientific and technical capabilities of the USSR and the USA supplement one another to a large measure. The USSR has been very successful in fundamental research in such important fields as nuclear engineering and new energy sources, physics of solids and physics of high energies, new trends in mathematics, cybernetics and biochemistry. Whereas new technological processes are, as a rule, introduced into production faster in the USA. This predetermines mutual interest in scientific and technical cooperation.

In the early 70s the USSR and the USA signed 11 agreements on scientific and technical cooperation in different fields. The mechanism for the practical fulfilment of the signed agreements was also developed — mixed commissions were set up, as well as 56 working groups, which were responsible for about 300 research programmes. It is quite possible that by now we would have come close to solving the problem of thermonuclear energy; found effective means of combatting cancer; increased considerably the yields of the most important agricultural crops, and put a permanent space station with a joint Soviet-US crew into orbit. But in the late 70s-early 80s the US government, unilaterally, almost liquidated the joint programmes in many key fields (energy, agriculture, research into the world ocean) and drastically reduced American involvement in other spheres.

Nor should we forget the purely human importance of trade and scientific and technical cooperation. It played an important role in strengthening understanding among nations. The East-West contacts ceased to be the monopoly of military men and diplomats, for they were joined by scientists, engineers, businessmen, journalists, people in culture, private concerns and public organizations.

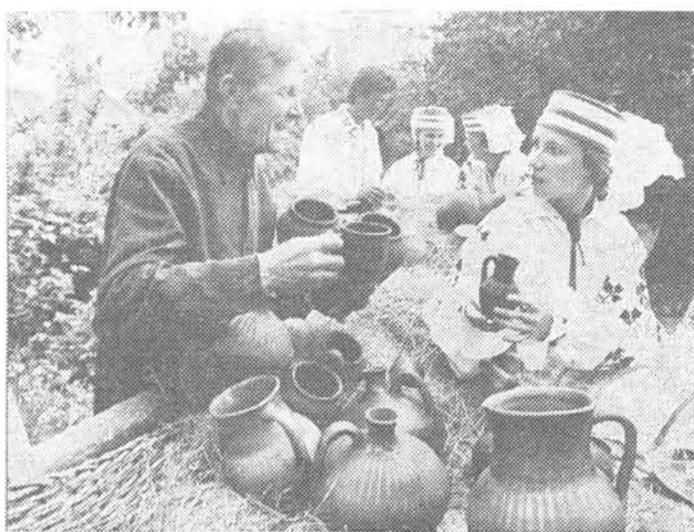
CAN WE GET THE CHANCES BACK?

Let's be honest and say that not all of these contacts can be brought back. A lot has already been lost without hope of recovery. It is no longer possible to fulfil the SALT-2 treaty on time, to avert the deployment, which has already taken place, of new strategic and medium-range weapons, to resurrect the thousands of people who have died in the countless local conflicts or to recover the many billions spent on the arms race.

Still, a great deal could be done. The USSR has a clear-cut programme for this. First of all, the things that should have been done: ratifying the agreements signed in the 70s, completing the elaboration of the agreement on the complete and universal banning of nuclear weapon tests and renouncing the space arms race — the new sphere of the arms race into which the USA is trying to draw the world. The nations and governments of the world are quite capable of successfully completing the talks on banning chemical weapons. Konstantin Chernenko, General Secretary of the CPSU Central Committee, President of the Presidium of the USSR Supreme Soviet, said: "It is quite possible that reaching agreement on the above-mentioned issues would mark the beginning of a fundamental change in Soviet-US relations, as well as the whole international situation."

The USSR is also offering to elaborate a code of conduct for countries with nuclear weapons. This code would state that the policy of these countries be based on the desire to avert nuclear war, to completely exclude the very possibility of such a war and to liquidate the threat of nuclear weapons.

The road of world politics is forked. One direction leads to a further arms race and universal annihilation, the other — to normalizing international relations, to relaxing international tensions. The further mankind inertly moves along the first road, the more chances of survival it loses. It is not yet too late to recover many of these chances, but we must always remember that we have already lost some of them forever, when the West recanted detente, and that the further we go, the more chances we will lose.

У рэпертуары народнага ансамбля танца «Завіруха» Пружанскага раённага Дома культуры — шмат самабытных харэаграфічных карцінак. Любоў да народнага танца аб'яднала трыццаць энтузіястаў — рабочых, настаўнікаў, механізатараў, навучэнцаў тэхнікума, школьнікаў. У гэтыя дні самадзейныя артысты прадстаўляюць нашу краіну на міжнародным фестывалі фальклорнага мастацтва, які праходзіць у Чэхаславакіі.

НА ЗДЫМКАХ: удзельніцы ансамбля Ірына МАКАСЕВІЧ і Ала МЫШКЕВІЧ; артысты з ансамбля «Завіруха» ў гасцях у народнага майстра з Пружан 80-гадовага Антона ТАКАРЭУСКАГА; салістка ансамбля Ганна МІСЕВІЧ.

Фота Э. КАБЯКА.

КУЛЬТУРНАЕ ЖЫЦЦЁ ПРАВІНЦЫ

ЧАТЫРЫ СУСТРЭЧЫ Ў БЯРОЗЕ

Ёсць у колішняй Картуз-Бярозе гісторыка-рэвалюцыйны музей, у экспазіцыі якога, як у кроплі вады, сфаксіравана ўсё галоўнае, што набыў горад за свой доўгі век. Наведаўшы яго, лепш ацэнш і сённяшні дзень Бярозы. З'явіўся музей тут не толькі таму, што гісторыя краю багатая на падзеі і слаўных людзей (практычна няма на Беларусі месца, якое б не мела чагосьці цікавага ў сваім мінулым). Справа ў саміх бярозаўцах — нашых сучаснікаў, у іх нязгасным інтарэсе да жыцця, шчырай любові да свайго невялікага горада, у багатым духоўным патэнцыяле гэтых людзей. Сустрэчы з імі — таму пацвярджэнне.

СУСТРЭЧА ПЕРШАЯ: У ЗАЛАХ МУЗЕЯ

Дырэктарам музея Ганна Пуцыковіч працуе не вельмі даўно. Дагэтуль тут быў другі гаспадар — нястомны энтузіяст Мікалай Сікорын. Дзякуючы яму, музей сёння такі, якім яго бачаць тысячы наведвальнікаў. Ганна Сцяпанюна, былая вясковая настаўніца, стала добрай пераемніцай Сікорына.

...Мы хадзілі па прыціхлых залах, я слухала яе расказ і зрабіла першае для сябе адкрыццё: музей народжаны намаганнем не толькі некалькіх энтузіястаў — яго стваралі ўсе бярозаўцы. Прыпыняючыся каля таго ці іншага экспаната, дырэктар заўважала: «прывезлі суседнія вясцоўцы, падарыў жыхар Бярозы...» Амаль уся экспазіцыя па драбніцы сабрана мясцовымі людзьмі.

Маю ўвагу прыцягнула выстаўленае для агляду жаночае і мужчынскае адзенне сялян мінулага стагоддзя. Гэта была святочная вопратка, шчодро аздоблена вышыўкай, плеценымі карункамі. Ніводная фарбачка на тканіне не палякла, усё так па-майстэрску, з густам выканана, што не ўтрымалася, задала свайму гідру найўнае пытанне: ці не пашыта спецыяльна для музея ўжо ў наш час? Не, як і належала, адзенне мае паважаны ўзрост. Доўга захоўвалі яго ў сваіх куфрах вясковыя кабеты, бераглі, перадавалі з пакалення ў пакаленне, як дарагую рэліквію. Але вось спатрэбілася яно для музея, для іхняга музея, і не пашкадавалі, аддалі: няхай глядзіць народ і дзівіцца, што за майстры былі на Бярозаўшчыне.

Калі Ганна Сцяпанюна зачыніла дзверы апошняй залы, зноў пытаюся: ну, добра, музей бярозаўцы стварылі, а ці ходзяць яны сюды? Можна сёння яго наведвальнікі — толькі заезджыя госці?

У адказ пачула: музей — адзін з цэнтраў культурнага і грамадскага жыцця горада і ўсяго раёна. Асабліва вялікая яго роля ў выхаванні моладзі. Лекцыі, тэматычныя экскурсіі, выстаўкі — асноўныя формы работы супрацоўнікаў з мясцовым насельніцтвам. А колькі «неафіцыйных» сустрэч адбываецца! Напрыклад, забяжыць малеча, тое-сёе ўбачыць (за ўваход, між іншым, тут плаціць не трэба) і давай высвятляць усё, што незразумелае. Пытанні сыплюцца, як гарох.

У 1977 годзе Бяроза адначыла сваё 500-годдзе. Шмат чаго бачыў горад на сваім вяку. Да 1939 года ён знаходзіўся пад уладай буржуазнай Польшчы. Парадкі Пілсудскага, барацьбу за права «людзьмі звацца» добра памятае старэйшае пакаленне бярозаўцаў. Чытаць тады вучыліся па палымных прапламацыях Камуністычнай партыі Заходняй Беларусі, а з лічэннем добра пазнаёмлілі пані: «Каб паехаць на кірмаш — трэба заплаціць 1 злоты. Калі прадаў там авечку — заплаці 2 злоты. А калі не прадасі і паездзеш другі раз, дык зноў плаці падатак. І так заўсёды, на кожным кроку сялянскага жыцця. Што ні зробіш, куды ні ступіш нагой — усюды штраф.

Не так паехаў — штраф. Конь не заклезаны, комін не пабелены — штраф...» (З прапламацыі, выдадзенай у Вільні ў жніўні 1931 года).

Нягледзячы на забароны і рэпрэсіі, жыццё працягвалася. Дзякуючы мужным намаганням патрыётаў, выходзілі лістоўкі, кнігі, газеты на беларускай мове. У адной з іх мне і трапілася невялікая, але цікавая заметка:

«Спэтакль-вечарына. (Картуз-Бяроза), 19.11.1928 г. артыстамі-аматарамі быў наладжаны спэтакль-вечарына ў м. Картуз-Бяроза. Сталі п'есу «Апошняе спатканне» Ул. Галубка, і 26.11. быў таксама наладжаны спэтакль, дзе згулялі «Сурдуд і Сярмяга» — Гужоўскага. Абедаў п'есы былі адыграны вельмі ўдала і пры вялікім натоўпе глядзельнікаў. Усе былі проста захоплены вечарынамі. Пытаннем ня было канца: калі йшчэ будзе спэтакль».

СУСТРЭЧА ДРУГАЯ: У МУЗЫЧНА-МАСТАЦКІМ САЛОНЕ

— А ведаеце, калі б гэта было сёння, мы абавязкова запрасілі б тых артыстаў на сустрэчу ў салон, дапамаглі б арганізаваць выезд у вёскі да шматлікіх аматараў тэатра і прапанавалі б прыняць удзел у раённым творчым конкурсе «Камертон». Але стаць пераможцам у ім — задача няпростая, — так троху нечакана, з гумарам адрагавалі на мой расказ пра тую заметку загадчык аддзела культуры райвыканкома Сямён Зарэцкі. — Канкурэнцыя была б моцная. Сёння ў кожнай, без выключэння, гаспадарцы ёсць калектывы мастацкай самадзейнасці. Зрабіліся ўжо сталыя традыцыі штогоднія раённыя агляды выканаўчага майстэрства. Пераможцы потым трымаюць творчую справаздачу ў абласным Брэсце, а некаторыя і ў Мінску. Бы б паслухалі, як хораша спяваюць у Песках ці Міжлессі! А касцюмы якія прыгожыя! Бачылі ў нашым музеі народнае адзенне? Дык вось не перавяліся майстры на Бярозаўшчыне і па сёння. Некя запрасілі адзін з нашых фальклорных калектываў выступіць па тэлебачанні. Сталі збірацца жанкі, і тут (як часта з жанчынамі здараецца) здалося ім, што касцюмы не зусім добрыя, каб выходзіць у такі шырокі свет. І што вы думаеце: за некалькі дзён самі выткалі сабе андаракі, павышывалі кофты, фартухі, хусткі. Пры гэтым у кожнай групы свой адметны касцюм. Фантазія ў майстэрх проста невычэрпная. І песень шмат добрых ведаюць.

Тады на тэлебачанні выконвалі кампазіцыю «Жніво». А на заканчэнне праспявалі самімі складзеныя частушкі пра тое, як колісь жылі ў захаднебеларускай вёсцы і як цяпер.

У Брэсце восенню збіраецца вялікі кірмаш. Кожны раён удзельнічае ў ім. Купіць там можна ўсё, што душа жадае. А якія таленты пабачыш! І сёння многія з усмешкай прыгадваюць, як бярозаўскія артысты спявалі «Ой, там на тэры, на базары, жанкі мужыкоў прадавалі».

Дарэчы, супрацоўнікі раённага Дома культуры пастаянна выезджаюць у вёскі, каб дапамагчы самадзейным артыстам добрай парадай. Усе метадысты маюць вышэйшую або сярэдняю спецыяльную адукацыю. Так што парады тыя высокакаваліфікаваныя.

Любоў да мастацтва, захапленне мастацкай самадзейнасцю — вельмі характэрная рыса для Бярозаўскага раёна. Ёсць тут свае мастакі, музыканты, акцёры, спевакі, літаратары. І як усім творчым асобам, ім патрэбны ўмовы для творчага росту, магчымасць прадставіць вынікі працы на суд шырокай аўдыторыі.

Дзейным стымулам для работы і стаў конкурс «Камертон». Штогод праводзяцца творчыя справаздачы. Для музыкантаў, спевакоў — сольныя канцэрты. Для мастакоў — персанальныя выстаўкі ў музычна-мастацкім салоне. Паэты, празаікі друкуюць свае творы ў раённай газеце. Можна прыгадаць нядаўні канцэрт ветэрынарнага ўрача з саўгаса «Прамень» Івана Якаўлева, канцэрт мужа і жонкі Білібухаў з Бярозы. Яны нават не проста спяваюць, а робяць інсцэніроўкі выконваемых песень. І каб вы бачылі, колькі заўсёды жадаючых трапіць на такія канцэрты.

Кожны год у раёне адбываецца прыкладна 800 самадзейных канцэртаў. Да таго ж часта выступаюць артысты з філармоній Брэста, Мінска. Быў тэатр імя Янкі Купалы. Цяпер чакаем у гасці Ноўгарадскі драмтэатр і аркестр народных інструментаў БССР імя Жыновіча.

Што ж датычыць мастакоў, то іх лепшыя работы наш мастацкі савет нават рэкамендуе купляць для аздаблення інтэр'ера грамадскіх памяшканняў у раёне. Дарэчы, зараз у ДOME культуры разгорнута выстаўка жывапісных палотнаў настаўніка з вёскі Сігневічы Анатоля Жалудко. Ён дыпламаваны мастак, вучыць сялянскіх дзяцей малюванню. Ёсць і яшчэ адзін вельмі адметны талент. Гэта разьбар Сяргей Юркевіч. Дарэчы, да яго можна і ў гасці завітаць.

СУСТРЭЧА ТРЭЦЯЯ: У ГАСЦЯХ У СЯРГЕЯ ЮРКЕВІЧА

Наш прыход быў для гаспадара трохі нечаканы, хаця да журналістаў ён ужо прывык. Пра Юркевіча расказвалі рэспубліканскія газеты, работы майстра паказваліся не толькі на айчынных выстаўках, але і за мяжой. Сяргей пакінуў свае хатнія клопаты і запрасіў у пакой, што нагадваў маленькую выставачную залу. Уздоўж сцен былі развешаны, расставлены на паліцах выразаныя з дрэва скульптуры: фігуркі жывёл, птушак, ілюстрацыі да літаратурных твораў, вобразы, народжаныя ўласнай фантазіяй мастака. Сярод гэтага драўлянага, але такога жывога царства і адбылося невялікае інтэр'ю.

— Сяргей, ці падабаецца вам прымаць удзел у выстаўках? Можна вы працуеце, як часам кажучы, толькі для сябе?

— Так. Працую для сябе. Бо гэта справа, да якой у мяне ляжыць душа. Нават адпачываю ў той час, калі трымаю ў руках разец. Але мне, як і ўсякому мастаку, вельмі прыемна, калі створама атрымлівае станоўчую адзнаку іншых, прасцей кажучы, падабаецца людзям.

— Як вы адносіцеся да тых узагарод, якімі адзначаюцца вашы творы?

— Яны радуюць. Але прызы — не самацэна.

— А калі пачалося ваша захапленне?

— Па справах службы мне часта даводзілася бываць у лесе. А можа і яшчэ раней. Вёска, дзе я жыў дагэтуль, таксама знаходзіцца побач з прыгожым лесам. Карацей, усё вяло да таго, што аднойчы на вузкая сцяжынка трапіўся мне незвычайны сучок, які здаўся падобным на жывёліну. Так прыйшло спачатку захапленне прыроднай скульптурай, а потым стаў выразаць з сучальнага кавалка дрэва. Цяпер без рукава ў лес не хаджу. Абавязкова які-небудзь цікавы цурбанчык ці галінка знойдзецца. Убачылі мае работы знаёмыя — спадабалася ім. Неўзабаве прапанавалі зрабіць выстаўку ў раённым ДOME культуры. Так і пайшло. Зусім нядаўна закончыў серыю работ па матывах твораў Янкі Купалы. Гэта, калі так можна сказаць, ілюстрацыя маіх асабістых адносін да паэзіі вялікага песняра.

— А як ставяцца мясцовыя ўлады да вас, самадзейнага мастака?

— Чым могуць, тым і дапамагаюць. Заўсёды адчуваю ўвагу, падтрымку. Дарэчы, я нават лаўрэат конкурсу «Камертон».

...Мы развіталіся з Сяргеем Юркевічам, але заставалася ўпэўненасць, што з творчасцю гэтага майстра яшчэ дзвядзецца сустрэцца.

СУСТРЭЧА ЧАЦВЕРТАЯ: У РЕДАКЦЫІ МЯСЦОВАЙ ГАЗЕТЫ

«Крыніца» — слова звонкае. Такія ж звонкія і чыстыя вершы, апавяданні членаў літаратурнага згуртавання, якое так завецца.

Яўген Сяленя, рэдактар мясцовай газеты і адначасова старшыня гэтага аб'яднання, перагортвае падшыўку выпускаў «Крыніцы»: побач з прозвішчамі, незнаёмымі шырокаму чытачу, стаяць імяны Ніны Мацяш, Раісы Баравіковай, Алеся Разанава, — чые зборнікі не залежваюцца на паліцах кнігарняў. А пачыналі яны тут, у Бярозе. І не забываюць пра сваю родную «Крыніцу» сёння: дасылаюць новыя вершы, прыязджаюць у гасці — застаюцца паўнапраўнымі членамі аб'яднання. Сам Я. Сяленя — аўтар некалькіх кніг. Ён напісаў пра лётчыкаў, што мужна абаранялі Бярозаўшчыну ў гады Вялікай Айчыннай вайны, разам з М. Сікорыным выпусціў нарыс да юбілею горада. Літаратурнымі талентамі Бярозаўшчына не абдзелена.

Увага да кнігі — з'ява сёння звычайная. Рэдкая сям'я не мае ўласнай бібліятэкі. Мясцовы кніжны магазін прапануе шырокі выбар мастацкай, дзіцячай, навуковай, дакументальнай літаратуры. Нельга завітаць сюды і пайсці без пакупкі. І калі пяцьдзесят год назад для жыхароў гандляры маглі прапанаваць «кнігі для ўсіх» тыпу «Вялікасвецкія інтрыгі», «Гулівая жонка» ці «Тайны Бухарскага двара», то сённяшнія бярозаўскія чытачы пытаюць творы Льва Талстога, Фёдера Дастаеўскага, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Васіля Быкава...

Працуюць у горадзе і раёне бібліятэкі. Іх ужо 53. Актыўна дзейнічае грамадская добраахотная арганізацыя — таварыства кнігалюбаў. Яе члены не толькі самі добрыя знаўцы літаратуры, яны вядуць цікавую асветніцкую работу, асабліва з моладдзю. Іх уласныя бібліятэкі — заўсёды да паслуг сяброў, знаёмых. Нікому не адмовяць у кніжцы, напрыклад, настаўніцы Валянціна Галаціна і Ганна Набокіна.

Падчас нашай гутаркі Яўген Сяленя прыгадаў, якія папулярныя ў бярозаўцаў літаратурныя аўкцыёны. Іх удзельнікі арганізавалі конкурсы на лепшае веданне літаратуры, а потым пераможцы мелі права за кошт гарадскога Савета на турыстычную паездку ў Ленінград ці па мясцінах, звязаных з жыццём слаўтага паэта Сяргея Ясеніна.

...Так, сёння ў старажытнай Бярозе рытм жыцця сучасны. Людзі не толькі добра працуюць, а ўмеюць цікава адпачываць. Зразумела, што ў такім маленькім гарадку няма вялікага тэатра, прафесійных мастацкіх калектываў. Але зараз горад добра звязаны з Брэстам, Мінскам — таму заўсёды ёсць магчымасць наведаць гэтыя буйныя цэнтры культуры. Да таго ж гастроляўныя шляхі многіх прафесіяналаў пралягаюць праз Бярозу. Ну, а ў ёй самой, як мы бачым, жыхары з задавальненнем займаюцца і музыкай, і літаратурай, і выяўленчым мастацтвам. Ці ёсць у такім выпадку падставы гаварыць пра нейкую культуру правінцыі.

Галіна УЛІЦЕНАК.

НА МОВАХ СВЕТУ

БАЛГАРЫЯ

У серыі «Сучасная савецкая проза» ў Сафіі выпушчана ў 1982 годзе апавесць Івана Пташнікава «Найдорф». З беларускай на балгарскую мову твор пераклала Лілі Дашкава. Аўтар уступнага артыкула — беларускі крытык і перакладчык Ванкарэм Нікіфаровіч.

Неўзабаве пасля выхаду кнігі ў свет балгарскі штодзёнік «АВВ» змясціў на сваіх старонках рэцэнзію Румяна Эўцімавай пад назвай «Права на мір». Аўтар рэцэнзіі, у прыватнасці, піша: «У апавесці «Найдорф» І. Пташнікаў, творчая манера якога знаёма балгарскаму чытачу па апавесці «Тартак», раскрыў перад намі лёс адной беларускай вёскі ў канцы мінулай вайны і ў першыя дні пасля вызвалення. Мастацкі стыль гэтага пісьменніка вызначаецца імкненнем максімальна запавольці дзеянне. У першай частцы апавесці асноўным аб'ектам адлюстравання з'яўляюцца думкі і пачуцці двух цэнтральных персанажаў — Жаваранкі і Алёшы... І. Пташнікаў аддае перавагу не дынамічнаму сюжэтнаму дзеянню, а развіццю вобразнай думкі. Яго героі вызначаюцца асаблівай здольнасцю мысліць асацыятыўна, нібы адрываючыся ў кожны канкрэтны момант ад навакольнай рэчаіснасці і вяртаючыся назад у

мінулае». Затым рэцэнзент зазначае: «Права на існаванне свету, які хоча знішчыць вайна, аўтар абараняе логікай самых гуманістычных ідэалаў чалавецтва». Сваю рэцэнзію Румяна Эўцімава заканчвае словамі: «Письменник канкрэтны ў падтэксце: на гэтым свеце трэба змагацца, і бой яшчэ працягваецца — бой за сумленне чалавецтва, якое павінна быць заўсёды на варце».

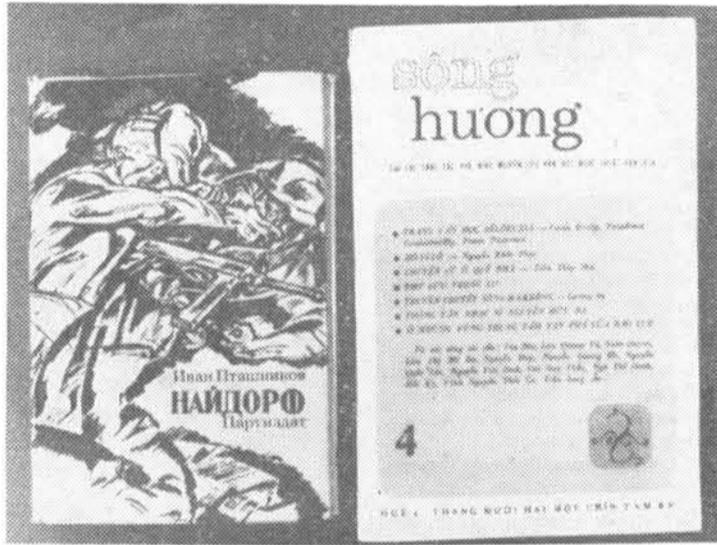
В'ЕТНАМ

Паміж правінцыяй Ёнь-Ты-Тх'ен і Беларуссю існуюць сяброўскія культурныя сувязі. Рэдакцыя часопіса

«Зонг хуонг», які выходзіць у гэтай правінцыі, свой чацвёрты нумар прысвяціла беларускай літаратуры. На яго старонках апублікаваны вершы народнага паэта Беларусі Пімена Папчанкі, паэтаў Анатоля Грачанікава і Сяргея Законнікава, апаўданае народнага пісьменніка Васіля Быкава. Артыкул пра беларускую сучасную літаратуру напісаў крытык Уладзімір Гніламедаў.

Часопіс змясціў таксама шэраг вершаў в'етнамскіх паэтаў, прысвечаных Беларусі, Янку Купалу.

Аляксей ГАРДЗІЦКІ.

СТВОРАНЫ ПА ІНІЦЫЯТЫВЕ МАКСІМА ГОРКАГА

ВУЧАЦЬ ЛІТАРАТУРНАМУ МАЙСТЭРСТВУ

У цэнтры Масквы, на Цвярскім бульвары, стаіць старадаўні будынак, які патанае ў векавых лінах. Гэты дом нібыта звязвае літаратурнае мінулае Расіі з сённяшнім і будучым днём савецкай літаратуры. Тут больш за 170 гадоў назад нарадзіўся выдатны пісьменнік і мысліцель, рэвалюцыйны дэмакрат Аляксандр Герцэн.

У наш час у будынку размясціўся Літаратурны інстытут. Створаны ў 1933 годзе па ініцыятыве Максіма Горкага, ён носіць імя гэтага вялікага пісьменніка.

Маскоўскі літаратурны інстытут, які нядаўна адсвяткаваў паўвекавы юбілей, — унікальная навучальная ўстанова, якая яшчэ нядаўна не мела ў свеце аналагаў (цяпер па яго падабенству створаны Інстытут у ГДР і Школа паэзіі ў СРВ).

— Якая задача Літаратурнага інстытута? — З такім пытаннем я звярнулася да яго рэктара, вядомага літаратурнага крытыка **Уладзіміра ПІМЕНАВА**.

— Вядома, «вывучыць на пісьменніка немагчыма, з талентам трэба нарадзіцца, — адказаў ён, — але памаччы літаратурна таленавітаму чалавеку развіць свае здольнасці, эстэтычны густ, набыць неабходныя навыкі для пісьменніцкай работы, даць шырокую філалагічную адукацыю — усё гэта ў нашых сілах. У гэтым і заключаецца задача Літаратурнага інстытута...

нову навучальнага працэсу. Работа тут вядзецца па літаратурных жанрах. Кіруюць семінарамі буйнейшыя савецкія пісьменнікі, такія, напрыклад, як старэйшы празаік Валянцін Катаеў, драматург Віктар Розаў, паэт Яўгеній Вінакураў.

У інстытуце ёсць і свае аспірантура, куды прымаюць ужо сталых літаратараў, што працуюць у жанры крытыкі. Для прафесійных пісьменнікаў, якія не маюць вышэйшай гуманітарнай адукацыі, адкрыты двухгадовыя курсы, яны дапамагаюць атрымаць неабходны аб'ём філалагічных ведаў, удасканаліваць майстэрства.

Важны напрамак у рабоце інстытута — падрыхтоўка перакладчыкаў мастацкай літаратуры з моў народаў СССР на рускую і з рускай — на нацыянальныя. Параўнаўча нядаўна адкрыты прыём і для моладзі з сацыялістычных краін: ужо выпушчаны польская, венгерская, славацкая, балгарская, мангольская групы.

Літаратурны інстытут — гэта вялікі (800 студэнтаў), многанацыянальны калектыў: людзі амаль 50 нацыянальнасцей (не лічачы ішаземцаў) вучацца тут. І гэта з кананамерна: савецкая літаратура складаецца з 78 нацыянальных літаратур.

— Пасля заканчэння Літаратурнага інстытута, відаць, не ўсе становяцца пісьменнікамі. Дзе яшчэ знаходзіць «прымяненне» вашы выпускнікі? — спытала я рэктара.

— Перш за ўсё заўважу, што «ў пісьменнікі» выходзіць прыкладна палова нашых студэнтаў, — гаворыць ён. — Гордасцю Літаратурнага інстытута сталі такія, цяпер сусветна вядомыя пісьменнікі, як Чынгіз Айтматаў, Юрый Бондараў, Расул Гамзатаў, Роберт Раждзественскі, Мустаі Карым, Юрый Трыфанаў...

Тыя ж, хто не ідзе прафесійным пісьменніцкім шля-

хам, становяцца, як правіла, супрацоўнікамі рэдакцый газет, часопісаў, радыё, тэлебачання. Яны атрымліваюць для гэтага дастатковую падрыхтоўку. Дарэчы, прафесія ў нашым дыпламе пазначана: «Літаратурны супрацоўнік».

Інстытут вядзе вялікую выдавецкую дзейнасць. Рэгулярна выходзіць альманахі «Тверской бульвар, 25» і «Пісатель и жизнь», яны прызначаны для публікацыі найбольш удалых работ студэнтаў. Акрамя таго, усе тоўстыя літаратурна-мастацкія часопісы штогод прадастаўляюць адзін нумар для творчасці маладых; цэнтральнае выдавецтва «Молодая гвардия» выпускае іх першыя зборнікі. У серыі «Пісатели о творчестве» звычайна выступаюць буйныя пісьменнікі, часцей за ўсё кіраўнікі семінараў Літінстытута. Гэтыя кніжкі расказваюць аб складанасцях пісьменніцкага рамяства і выдаюцца ў дапамогу маладым. Напрыклад, у гэтай серыі выйшлі: «О нашем призвании» празаіка Рыгора Бакланава, «Поэзия и мысль» паэта Яўгенія Вінакурава.

Інстытут вядзе і навуковую работу. Вынікам яе з'явіліся, у прыватнасці, зборнікі «Достоевский и русские писатели», «Мастерство русских классиков», «В мире Пушкина», «В мире Толстого»...

Літінстытут працягвае вялікі клопат, не толькі пра духоўнае жыццё студэнтаў. Той, хто добра займаецца, атрымлівае стыпендыю. Пабудаваны вялікі добраўпарадкаваны дом для студэнтаў і аспірантаў, што прыехалі з розных канцоў краіны. У выдатна абсталяваным клубе праводзяцца цікавыя канферэнцыі, вечары, канцэрты, прагляды кінафільмаў.

Шчодро фінансуецца інстытут Літаратурным фондам Саюза пісьменнікаў СССР, пры якім працуе гэтая навучальная ўстанова.

Вікторыя ЛАЎРЭЦКАЯ.

ПЕРШЫ СПЕКТАКЛЬ ПАСЛЯ ВАЙНЫ

Імклівы час, несупынны твой бег. Адыходзіць у гісторыю, здаецца, яшчэ нядаўнія падзеі — першы палёт і першы выхад чалавека ў космас... Для сённяшняй моладзі, відаць, ужо даволі далёкай гісторыяй уяўляецца Вялікая Айчынная вайна і пасляваенныя гады. Мінулае... Далёкае і блізкае... Як хочацца зразумець яго, каб адчуць сябе пераемнікам вялікіх спраў сваіх бацькоў і дзядоў, каб мець магчымасць зазірнуць у будучыню.

...Я не адразу адшукала тых людзей, што былі ўдзельнікамі першага опернага спектакля ў вызваленым ад фашыстаў Мінску. Адзін тэлефон маўчаў, гаспадар другога захварэў... Мікалай Гульман быў дома. На сталае — часопіс, у расчыненае акно працягвае галіны з маладой лістотай старая груша. З акна кватэры Мікалая Іванавіча добра відаць тэатр, з якім у яго звязаны ўсё жыццё. М. Гульман, некалі першы выканаўца на беларускай сцэне ролі Дон-Кіхота, цяпер пенсіянер, жыццё адмервае яму дзевяты дзесятак. У памяці гэтага чалавека і трыумфальныя выступленні тэатра на Дэкадзе беларускага мастацтва ў Маскве напярэдадні Вялікай Айчыннай, і нялёгкае жыццё ў эвакуацыі, калі трупа з Мінска працавала ў Горкім і Каурове. У 1944 годзе, як толькі Савецкай Арміяй была вызвалена сталіца Беларусі, М. Гульман разам з іншымі артыстамі вярнуўся ў родны горад. Я прашу Мікалая Іванавіча прыгадаць гэтае вяртанне і тую атмасферу, у якой давалася працаваць.

— Мы прыехалі ў Мінск і не пазналі яго: паўсюль разбураныя снарадамі дамы. На вуліцах зусім мала людзей. Затое будынак свайго тэатра ўбачылі з вакзала: ён адзіны ўзвышаўся сярод руін. Падышлі бліжэй да тэатра і жакнуліся: ён таксама напярэдадні вайны, а ўнутры ўсё разламанана, перапэцкана, а сцэна паратворана ў канюшню. «Высокацывілізаваная нацыя» пацешыла тут сваю душу. Дарэчы, палонныя «важкі» потым аднаўлялі тэатр, які ў першыя месяцы стаў нам родным домам. Усе артысты размясціліся ў грывёрных. Жылі мы адной дружнай сям'ёй. І амаль адразу ж з энтузіязмам пачалі рэпетыцыі, хаця памяшканні тэатра былі халодныя, не ацяпляліся. Жылі мы надзеяй як мага хутчэй выйсці да сваіх глядачоў, мужных мінчан, падпольшчыкаў і партызан, якія не скарыліся ворагу, змагаліся з ім усімі магчымымі сродкамі. Нягледзячы на цяжкасці, якія нам тады давалася перажыць, пануючым пачуццём кожнага і ўсіх была радасць ад усведамлення перамогі над фашызмам. Яшчэ б, вайна канчаецца, а ты застаўся жывы!

Трупа вызджала з канцэртамі на фронт і рыхтавала адначасова прэм'еру — оперу Яўгена Цікоцкага «Алеся».

Пастаўлены быў спектакль у вельмі сціплым тэрмін. У ролі галоўнай герані, Алесі, выступіла любімая публікай Ларыса Александровская. Прэм'ера оперы пра мужную дзяўчыну-партызанку з Палесся стала падзеяй, святам. Зала Дома афіцэраў, дзе мы тады выступалі, не магла змясціць усіх жадаючых. Да слёз хваляюча было бачыць доўгую чаргу людзей за білетамі.

Першы спектакль пасля вайны... Якой цаной быў ён пастаўлены? Якой цаной было заплачана за нашу агульную Перамогу? Назваць яе немагчыма, як і пералічыць імёны ўсіх людзей — вайскоўцаў, дзеячаў мастацтва, рабочых, якіх самым непасрэдным чынам мелі адносіны да гэтай Перамогі. Шчыры паклон ім усім і ўдзячнасць нашчадкаў.

Т. НІКІЦІНА.

ХОБІ МАТЭМАТЫКА ВОЛЬГІ ПАНАМАРОВАЙ

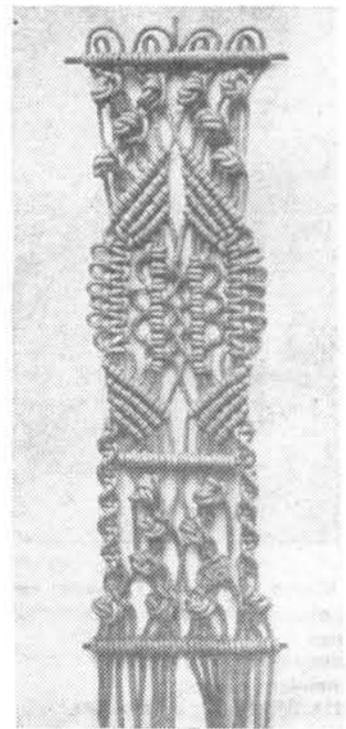
Яе дом нагадвае ткацкую майстэрню і выставачную галерэю адначасова. У пакоі на паліцах стаяць тамы альбомаў па жывапісу, вышыванню, ткацтву, сцены ўпрыгожваюць пано, габелены, макраме. На сталае — прылады і інструменты, ніткі, дрот, тэкстыль.

Гаспадыня кватэры — Вольга Панамарова. Яна матэматык-праграміст, працуе навуковым супрацоўнікам у Мінскім інстытуце фізічнай культуры. Кола яе мастацкіх інтарэсаў даволі шырокае. Панамарова з захапленнем малюе, лепіць, фатаграфуе. Добра ведае ткацкую справу.

Але галоўнае хобі Вольгі — макраме — мастацкае вязанне вузламі. Свае вырабы яна дапаўняе ткацтвам, вязаннем. Творы яе вельмі непаўторнымі формамі і дасканаласцю выканання.

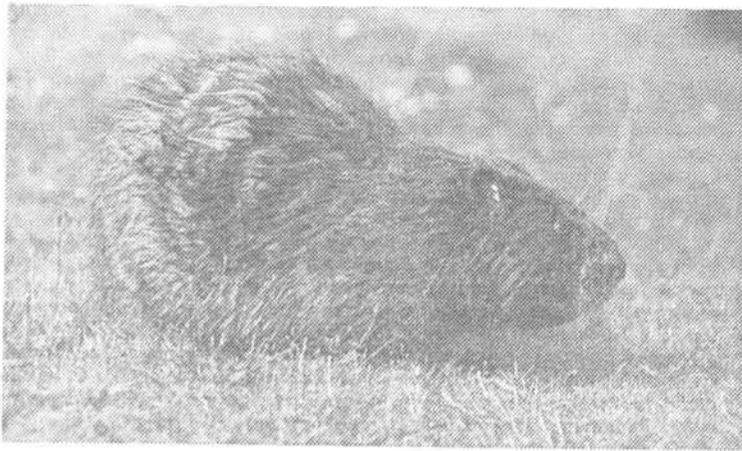
НА ЗДЫМКАХ: Вольга ПАНАМАРОВА; адна з работ майстра.

Фота А. КЛЯШЧУКА.

любвія сэрцу мясціны

ДЗЕ БЯРЭ ПАЧАТАК ГАЙНА

За кіламетраў пятнаццаць ад Лагойска ў паўночна-заходнім напрамку, спрадведу шумелі чаротам і асакой непраходных балоты. Наўкол іх, на сухадольных грудках, мясціліся вёскі Гані, Ідаліна, Антонаўка, Чырвоны Бор, Мураванка, Родзевічы, Кузевічы. Тут струменілі шматлікія крыніцы, у бяскрайніх чаротах пляскалася Дзікае возера, тут брала пачатак рака Гайна...

Разнастайная дзічына вадзілася сярод непразірных балот. Час многае змяніў у абліччы тутэйшых мясцін. У гады Вялікай Айчыннай вайны фашысты спалілі Ідаліна, Гані, і яны, як сусветна вядома Хатынь, больш не адраділіся.

На балоты прыйшлі меліяратары. З дапамогай магутнай тэхнікі яны адабралі ў багны больш тысячы гектараў урадлівай зямлі. На меліяраваных глебах саўгасы «Коранскі», «Гайна» і «Лагаза» збіраюць высокія ўраджай бульбы, караняплодаў, пшаніцы і іншых сельскагаспадарчых культур.

А як жа дзічына, што жыла колісь у балотных зарасніках? Яна па-ранейшаму водзіцца тут. З навакольных лясоў да меліярацыйных каналаў выходзяць у гарачае надвор'е, каб напіцца вады, ласі, дзікі, козы. Ёсць тут і лісы, зайцы, яноты, барсукі... На ягадніках,

якіх шмат ў тутэйшых мясцінах,— вывадкі цецерыкоў, рабчыкаў, куралатак. Па каналах і пажарных вадаёмах плаваюць чародкі качак.

Паявіліся ў апошнія гады і навасельцы. Паласаватца сакавітай травой на асушаных тарфянікі разам з ласямі зрэдку выходзяць высакародныя еўрапейскія алені. Дробныя вадаёмы, якіх многа ў яшчэ не асушаных закутках балот, аблюбувалі выдры, норкі, андатры. Сапраўднымі гаспадарамі адчуваюць сябе бабры. Сляды іх «дзеянасці» можна сустрэць у многіх месцах, нават на магістральных меліярацыйных каналах яны спрабуюць узводзіць плаціны.

Але найбольш прыжыліся гэтыя рэдкія вельмі каштоўныя звярыкі за вёскай Мураванкай. У свой час па забалочаных масівах там былі пракладзены каналы. Гэта і выкарысталі бабры. Узвёўшы шматлікія плаціны, яны ўтварылі нямала зatok і стаўкоў, пабудавалі на іх свае «хаткі». Лазяняк, што абвівае гэтыя вадаёмы, стаў звяркам і кормам, і будаўнічым матэрыялам. Іх калонія з кожным годам павялічвалася.

Меліяратары і цяпер працягваюць апрацоўваць усё новыя і новыя ўчасткі. Гады са два назад дайшла чарга і да масі-

ва, што аблюбувалі бабры. Прыехалі на яго меліяратары і дзіву даліся: скрозь «хаткі» баброў, узведзеныя імі плаціны, вырытыя норы. За парадаі яны звярнуліся да інжынера па ахове лесу і паляўнічай фауны Лагойскага лягаса заслужанага лесавода рэспублікі Д. Кірзева. Дамітрый Андрэвіч пабываў на балоце, а пасля пісьмова звярнуўся ў Акадэмію навук БССР з просьбай абследаваць калонію баброў і вырашыць, як паступіць з імі.

Вопытныя спецыялісты прыйшлі да вываду, што паселішча баброў за Мураванкай з'яўляецца унікальным у сваім родзе і ўяўляе вялікую каштоўнасць у гаспадарчых і навуковых адносінах. Улічваючы гэта, Савет Міністраў БССР сваёй пастановай у 1983 годзе стварыў дзяржаўны заалагічны заказнік «Антонана» агульнай плошчай 76,77 гектара.

На тэрыторыі заказніка забараняецца праводзіць работы, якія выклікаюць змяненне склаўшагася гідралагічнага рэжыму, высакаць дрэвы і хмызняк, прымяняць ядахімікаты, здабываць торф, пасвіць жывёлу. Забараняецца тут таксама ўсялякае паляванне.

Ахова дзяржаўнага заалагічнага заказніка «Антонана» ўскладзена на саўгас «Гайна»,

які з'яўляецца тут землекарыстальнікам.

Такім чынам, бабры ўзяты пад надзейную ахову. А гэта надзейная гарантыя таго, што іх калонія з кожным годам будзе павялічвацца, што ў навакольных вадаёмах па-ранейшаму будучь жыць і размнажацца гэтыя каштоўныя звярыкі.

Іван СІЛЯУКА.

Юныя мастакі з Хоцімска не раз узнагароджваліся дыпламамі і прызамі за ўдзел у рэспубліканскіх аглядах дзіцячай самадзейнай творчасці. Такі поспех — вынік заняткаў у раённым Доме піянераў, дзе спецыяльна для школьнікаў створана студыя выяўленчага мастацтва.

НА ЗДЫМКУ: на эцюдах.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

СПОРТ

У МІНСКУ адбыўся ўсесаюзны легкаатлетычны прабег, прысвечаны 40-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, у якім прыняло ўдзел каля дзесяці тысяч чалавек з сарака гарадоў Саюза. Былі сярод бегуноў ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, якія вызвалілі рэспубліку і яе сталіцу ад гітлераўцаў. Старэйшаму ўдзельніку прабега, масквічцы Яўгеніі Астаф'евай, споўнілася ўжо 82 гады.

На дыстанцыі 30 кіламетраў перамогу атрымаў малады атлет з Магілёва майстар спорту СССР Рыгор Папенка.

КУБАК КРАІНЫ па спартыўнай гімнастыцы і чэмпіянат СССР у асобных відах мнагабор'я, што завяршыўся ў Маскве, падарыў аматарам гэтага віду спорту нямала цудоўных імгненняў вострага саперніцтва.

Віцебскі студэнт Аляксандр Туміловіч заняў трэцяе месца ў мнагабор'і і прадэманстраваў цікавыя камбінацыі амаль на ўсіх снарадах.

ЗАВЯРШЫЛІСЯ ўсесаюзныя юнацкія спаборніцтвы па лёгкай атлетыцы ў

Ленінградзе. Гэта была рэпетыцыя перад міжнароднымі стартамі юных лёгкаатлетаў, якія адбудуцца ў жніўні ў Плоўдзіве. Сярод пераможцаў быў і мінчанін А. Суднік. Ён лепш за ўсіх прабег дыстанцыю 800 метраў.

НА ГРАВНЫМ канале ў Крылацкім у Маскве адбылася міжнародная сустрэча па водных лыжах. У камандным заліку пераможцам стала першая каманда РСФСР. Беларускія спартсмены заваявалі агульнае трэцяе месца. У жанчын у мнагабор'і, фігурным катанні і ў скачках з трампліна І. Потэс з Мінска была другой.

УПЕРШЫНЮ беларускі тэнніст выйграў мужчынскі адзіночны разрад на міжнародным турніры. Ім стаў Аляксандр Дзямідзенка. Ён прыняў удзел у міжнародным турніры па тэнісу ў Таліне, дзе спаборнічалі майстры ракеткі з Саветаў Саюза, ФРГ і Фінляндыі.

БЕЛАРУСКІЯ спартсмены ўпершыню прынялі ўдзел у спаборніцтвах традыцыйнага ўсесаюзнага злёту турыстаў-воднікаў на рацэ Вуоксе пад Ленінградом. Дэбют мінчан можна лічыць паспяховым — трэцяе месца на кароткай трасе на байдарках і чацвёртае ў камбінаванай эстафеце.

ВЁСЦЫ — 700 ГАДОЎ

Няшмат знойдзеца ў нашай рэспубліцы гарадоў і вёсак, якія могуць параўнацца па даўгаліццю з вёскай Нёман (у мінулым — Магільна) Уздзенскага раёна. Упершыню пра яе ўпамінаецца ў «Летапісцы Вялікага княства Літоўскага і Жмоіцкага» 1284 года.

У старадаўнім рукапісе расказваецца пра бітву войск князя Рынгальда з татара-манголамі, у якой беларуска-літоўская раць ушчэнт разбіла ворагаў. Звесткі пра Магільна ёсць і ў больш позніх дакументах: спісах Быхаўца, Рачынскага з Познані і іншых.

У Верхнім Панямонні людзі сяліліся яшчэ ў эпоху мезаліту, што пацвярджаюць археалагічныя раскопкі. Каля вёскі выяўлена стаянка чалавека каменнага веку, знойдзены таксама часткі старажытнага пасада і каменныя прылады працы.

У IX—X стагоддзях тут жылі славянскія плямёны дрыгавічоў. Ва ўрочышчы «Лэнгі», на захад ад Магільна, яны пакінулі дзесяць курганоў, якія адносяцца да помнікаў археалогіі Кіеўскай Русі.

У XIII—XIV стагоддзях, у эпоху Вялікага княства Літоўскага, займаючы выгаднае геаграфічнае палажэнне, Магільна прыкрывала ўсходні напрамак на гарады Нясвіж, Мір, сталіцу княства Навагрудак і таму часта прымала на сябе ўдары заваёўнікаў. Не раз на бродках і лясных завалах лясстракалі ворагаў сякерамі і мячамі паляўнічыя і аратыя магіляне.

Гістарычныя помнікі вёскі Нёман чакаюць больш дэталёвых даследаванняў. Несумненна, яны дадуць багаты матэрыял, які яшчэ больш поўна расказае пра жыццё нашых продкаў У Верхнім Панямонні, іх гераічную барацьбу супраць захопнікаў.

Гумар

Шатландзец вяртаецца дамоў з шасцімесячнага падарожжа па Еўропе. Пасля прыезду ён трапляе ў абдымкі двух барадатых мужчын, у якіх пазнае родных братоў.

— Што гэта вы так абраслі?

— Ты паехаў, Джоні, і забраў брытву!

Кожную ноч, доктар, мне сніцца адзін і той жа сон: перада мной дзверы з надпісам. Я іх штурхаю, штурхаю, але ніяк не магу адчыніць.

— А што напісана на дзвярах?

— «На сябе».

На аўкцыёне:
— Прададзена даме ў трэцім радзе, якая заціскае правай рукой рот свайму мужу!

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП,
ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97,
33-02-80, 33-03-15, 33-16-56,
33-07-82.

Ордэна Працоўнага
Чырвонага Сцяга
друкарня выдавецтва
ЦК КП Беларусі.
Заг. 1136